

۱۵ ایلول ۱۲۲۷

نومبر ۳۱

آدرهس :

IDJT I HAD

Constantinople

اوچونجی سنه

اجتهاد

آدرهس :

اجتهاد ادارهخانهسی :

شهر نمائی قارندیسندنه دائرة

مخدوم و مدر

ستلاک آتونه بدلی ۴۰ ، نسخہسی

۲ غروشدر

آیده ایکی دفعه نشر ایدیلیر اقتصادی ، اجتماعی ، ادبی ، مجمره

آراسنده صميمي بر مناسبت اشتقاقيه بولنديغى هر كس بيلير. ديكر طرفدن ينه ترك ديلك عثمانلى ، آذرى ، اوغور ، چغتاي كې دهامتمدن اقوام آراسنده قوللانيلان لهجه لرى تدقيق اولونه جق اولورسه بومناسبات لسانيه واشتقاقيه نك دها زياده اولديغى كوريلور . فى الحقيقه « عشق و محبت ميخانه سنك رند قدح پيماي وشعر بلاغت كاشانه سنك طوطى ، شكر خاني » ميرعليشير نوايى نك آثار مخلصه سندن باشقا لطفى ، بابر ميرزا ، عبيدخان ، سلطان حسين بيقرا ، مير حيدر كې ترك شاعر و محرر لر ينك قيمتدار اثر لرى بوصوك دورت لهجه ايله متكلم اولان اقوام آراسنده يك سهولته اكلاشيله بيلير . نوايى نك « محبوب القلوب » ي عثمانلى تركجه سنده يازيلان اك كوزك اثر لر دن يك آرز فرقى در . بو حكمت نه درجه يه قدر مصيب اولديغى اكلامق ايچونده قازانده و تركستانك ديكر يرلرنده بوصوك زمانلرده يازيلان آثار ادبييه ي اوقومق كافيدر . ترك لسانلرى آراسنده كې مناسبات صهر يه شوراده كوسته رلشدر :

۱ ، فينو اوغرييه ؛

۲ ، ترك ؛

۳ ، مونغول ؛

۴ ، مانچو .

ايكنجى درجه ده مشتق اولان لسانلرده بوللردر :

فينو — اوغرييه :

لاپون — قزاقاندييا — ماجار ديللر يله اورال وولغا نهر لرى آراسنده كې يرلرده قوللانيلان چرديس ، باشقير ، ووغول لسانلرى و قفقاسياده اسكى آبار ديلدن مشتق اولان لسانلره سامويد ديلي ؛

تركجه :

عثمانلى ، آذرى كې غربى ترك ديللرى ؛

اوغور ، چغتاي ، اوزبېك ، كاشغر ، تركمن ، قيرغيز ،

حقى پاشا و قايينه نك محكمه وجدان ملتده استطاقه چكيلمه سنك بيله — بحران زائل اولونجه يه قادار — تأمل اولونماسنى آرزو ايده م . ظاهر حالده مسئوليتك اك فجييع و مستكره بر قسم عظيمى حامل اولان صدر سابقك صور غوسر سؤالسز (مارين باده) « تنزهه كيمه سنه مساعده ايده جك قادار نه حكومتك نهده ملتك ، جانسز و وجدانسز بر نعلش غير مغفور اولديغه كيمه احتمال و ير مه يور . نه قادار مزمن و يا حاد اولورسه اولسون بوتون فرقه واجتهاد اختلافاتى يوركلر مزمن طرد ايده رك مللزه جانمزه حكومته ، صدرنده « بوملكتده موفق اولماق ايچين انسان ياشك اوغلو اشك يا كوپك اوغلو كوپك اولماليدر » ديمه يه تنزل ايمه ين محرب ، فطين ير ر جل دولتك بولنديغى حكومت مزه مظاهرتده تأخير ايمه يه جكر .

۱۹ ايلول ۱۳۲۲

عبدالله جودت

ترك لسانلرينك توحيدى

تركستان چيندن آوستريا حدودلرينه قدر اوزانان قطعات وسيعده متمكن اقوام تورانيه آراسنده مناسبات سياسيه حصولى تأمين ايتك اوزره ترك لسانك مختلف لهجه لرينى برلشدير مك لزومنى بوكون دكلسه بيله يارين بوتون شدتيله جس ايده جكر : چونكه هر قوم و ملت كونك زننده كندى لسانى اطرافنده طويلانايه مجبوردر ، مستشرقيندن ارمان « (لهنا) نهري ساحلنده دوغوب بويومش اولان بريا قوت برانسانبوللى ايله كوريشه بيلير . واونك نه ديمك ايسته ديكنى قولايجه آكلار » ديمشدى . بويه بر حكمتك مبالغه لى اولديغنده شبهه يوقنده هر حالده ترك لسانك تونغوز ، قازاناس ، قوببال ، آلتى ، قيرغيز ، چوواتس ، مونغول ، بوريات ، اوستياق ، ووغول ، قالموق كې هنوز بابا بيلكدن قورتوله مايان لهجه لرى

آتای ، تارانچی لسانلری وروسیده و سیریا تاتارلرینک
و پولونیا [لیتوانیا] ددکی یهودیلرک دیلیری ؛
شمال ترکهسی ، یاقوت دیلی و بوندن مشتق اولان
دیگر لسانلر :

مونقوچه :

ازدرهان طرلرندد قوللانیلان قلموقچه .

مانچوجه :

توتغوز [واحتمال که قورده لسانی] .

برقاچ لسانه عائد منظمه لک مقایسه سی ده بو خصوصه

زده دوعزو برفکر ویردیلیلر :

یکی شاعرلردن عبداللیم زاده محمد هادینک آزری
ترکهسند سوبله دیکی شعرلردن شو :

اویله باعشدر بو یرلر اندرون ظلمته

اویله کیمشدر اهالی خوابگاه غفله

بیك صدا عکس اینه بور بو سنکرار قسوته

سایه غفلته اغشدر حقیقله

هانسی ملندر دیری کن باصدیرلش تربته ؟

« تورک » دیرلر مبتلای خهل اولان بومله .

پارچا ایله قازان ترکهسند یازلش

قایغو بولوتک ظلمتده صبریکا یوق ، بندی یول

شوندهده آزاراق ضرایت ! طاک آتار کوروتور نوری

قایغوبیندی کوچلی بولون هیچده کیتنی قالمی اول .

چون شولای تون ظلمتدن صوکره کورنه طاک نوری

قارا تونده قایغو چیکمه ، ازله هر دم توغری یول

کون طوغانچه یاش اغزما ، اول طووار کورنور نوری .

منظومه سی وجهتی ترکهسند سوبلش

تو شدوم اوشبو جهان آرا کریان

کور دم ایشیدا هر کیتنی حیران

خورد حالی چه کوشش ایلاب فاش

اوتکا رور بیر طریق بیرلا معاش

کوشه اختیار ایتیب منی هم

فی انیس ایردی آندا فی محرم

یایب ایلدین کوز و قولایم فی

ایتاکیم کا چیکب آیاغیم فی

منظومه سیله اویغور ترکهسند ایراد ایدیلن

چون کی تامور باک بورون ایتی خروج

رولتی تاپالی تور ایدی بو عروج

عاجز و مغلوک کیزار ایردی زار

قیلمای اوز اندیشه سی فی آشکار

سی ایتاکی فی توتوبان همی

ایلنور ایدی قایدا کاراک دولتی

تینکری قضای بیلا اختر کذار

بو شوقا قیلدی ایلکین زخم دار

نظمی مقایسه ایدمک اولورسق بولسانلر آراسنده کی

مناسبتی واضحاً آکلارز .

شبهه یوقدزکه ، عثمانی ترکهسی دیگر لهجه لردن

دها مترقی و افکار علویه و حیات نیجه و بدیه فی تصویر

و تمییز ایچون دها مساعددر . بوده عثمانی ترکلرینک

غرب ایله و غربیه مخصوص حیات و افکار مدنیه ایله

دها زیاده تماسده بولنش اولمالرینک نتیجه سیدر .

خصوصیه عثمانی ترکهسینک تلفظی دها نازکدر . تلفظک

احساس فصاحت و بلاغتده یک بویوک تأثیری اولدیفی

اشکار ایدیه منز .

برآزده اشتقاقات لغویه دن بحث ایدم :

مثلا اوق ، اوغ ، اونغ ، اوک اصللردن مشتق اولان

کله لر مختلف لهجه لرده ذهن ، ادراک و ادعان مغالینه
کلیر .

اویغور ترکهسند :

اوق — ذهن ، آکلایش ، آک

اوقوق — آکلامه ، ادراک

اوقوقلوق — اوقومه

اوقوش — علم ، معرفت

اوقاق — آکلامن

اوقوقلی — آکلایشلی ، مدرک

اوققان — آکلایچی ، بیلجی [اوغان — الله]

اوتورماق — آکلامق ، بیلدیرمک

مجبوریتنی بزدن دها آجی ودها الی تجربه لره کوردیلر
وآکلادیلر .

بن، بو اصل ونجیب اقوام تورانیه ایچون وحدتی
وتوحید واتحادی بر کون اول بر حقیقت اولق اوزره
کورمک ایسترم .

حسین کاظم

آلمان وانکلیر دوستقلری

سنه لردن بری ، هر طرفده ، هر زمان ، هر فرصته
بویکی دوستق حقیقه کی اجتهاد مزی شرح و تنویر ایتمکدن
خالق قلمادق .

آلمانیا - تورکیا دوستلغک ، آلمانیا ایچین « دائماً
آلماق ، و هیچ بیر زمان هیچ بیر شی ویرمه مک » دن عبارت
اولدیغی ، احوال جاریه و وقوعات ذکر ایدیه رک کوستردک .
شوصرمده بونک تکرار و تجدیدینه مناسبت کورمه یز ؛
آنجاق ، آلمانیا - تورکیا دوستلغک تورکیا حسابنه بیر
اثر فعلیسی کویستره بیلیم لری آلمانیا دوستلغک مدافع لردن
بکلردک . شبهه سزد که بزم الاول ، اک صوکرده و هر زمان
محتاج اولدیغمز دوستق کندی کندیمزه اولان دوستق
در . و صورت قطعیه ده اوزره ریشه استاد ایدیه جکمز
دوستق بالکمز بودوستق در . بو ملاحظه و بونوعدن
اولان ملاحظاتک کافه سنه رغماً انکاتره نک دوستلغی
تقدیر ایدیه بیلیمک ایچین آلمان دوستلغک ، ماضیه و حالده ،
ماهیته معاینه اتمه یی پک تمنی ایدیه ز . (تائیس) کنج
تورکیا ایچین پک حققی ستملره مالی بیر مقاله نشر ایشدر .
بو مقاله نک ترجمه سی (یکی اقدام) ک ۲۰ ایلول ۱۳۲۷
تاریخی نسخه سنده مندرج در . بو کون قارشینده
بولوندیغمز میانه از جمله انکلیر دوستلغه قارشی کویسترمش
اولدیغمز کفرانک نتیجه سیدر دیمکده تردد ایتیمیلر بیردن

حقیقای ترجمه سنده :

اوقوماق — اوقومق ، آکلامق
اوقوتماق — اوقوتق ، اوکرتک
اونان — الله ، اونان
اونغ ، آنغ — آک ، ذهن ، ادراک
آنکلاق — آکلایشلی
آنکلاتماق — آکلاتمق

بو مثاللری ایسته دیکمز قدر تزئید ایدیه بیلیرز .

خلاصه ، آرالرنده لغوی ، اشتقاقی پک چوق مناسبتر ،
رابطه لر اولان ترک لهجه لری آیری آیری ترقی ایتدیرمک
واونلرک هر بری فلسفی ، فنی و ادبی افکار و حسیاتی
و تصورات و سناحاتی تمایله تصویر واقعه به قابلیت بر
لسان حاله کتیرمک ایچون متفرق صورتده اوغراشمقدن
ایسه بو مختلف لهجه لر آراسنده ده ازیاده رقت و تراکت
کسب ایدن عثمانی ترجمه سنی ترکستانک هر طرفده عمومی
برلسان ادبی و فنی و ملی اولق اوزره قبول ایتک دها
موافق اولور صانیرم .

شو قدر که عثمانی ترجمه سی املای اشتقاقیسی تماماً
غائب ایتمش اولدیغدن بوکا دها مانوس بر شکل ویرمک
واویغور و چغتای ترجمه لرنده اولدیغی کبی آز چوق
حروف املا قولالماق لازمدر . مثلاً ،

مونداغ آتیب ناغدین ناغدا الامان آلاخان اوی سیز
ویبر سیز یوروکان عباره سی بزم ایچون غیز مانوس برلسانه
عائد اولدیغی حالده ، حروف املا سایه سنده اونی ینه
دوغرو اوقویه بیلیرز .

ایشته ، بزم فکر و اعتقادجه بر چوق یرلرده میجور
اولان حروف املا قولالماق و ممکن اولدیغی قدر املا
اشتقاقیه رعایت ایتک سایه سنده بوتون توران خلقتک
عثمانی ترجمه سنی ترجیح ایدیه جکلرنده شبهه یوقدر زیرا
بو خاق برادیل ، بر عنعنات ملیه اطرافده طویلانماق